

AND KNOWLEDGE TESTING, AND SITUATION ANALYSIS

І ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ, І АНАЛІЗ СИТУАЦІЙ

Одне з вирішальних місць у процесі формування особистості людини, зокрема розвитку людства загалом, безсумнівно, посідає праця, яка в усіх її багатогранних проявах відбувається у межах певних підприємств, закладів, організацій та установ, які характеризують певні території, будівлі, споруди, устаткування, транспортні засоби, енергетичні джерела, предмети праці тощо. Причому, за даними ВООЗ, нині понад 100 тисяч хімічних речовин, 50 фізичних і 200 біологічних чинників та близько 20 несприятливих ергономічних факторів слід вважати реально або потенційно небезпечними виробничими, що можуть справляти і, на жаль, справляють негативний вплив на стан здоров'я людини. Особливо потрібно відзначити, що нестримний розвиток науки і техніки привносить у працю людини свої особливості, яка стає більш продуктивною, однак і більш непередбачуваною, значно зростає ціна помилок, все тяжчими стають наслідки аварій та нещасних випадків. Тому надзвичайно суттєвими є проблеми забезпечення ефективної і надійної охорони праці у різних галузях виробництва, у тому числі й медицині.

У цьому контексті необхідно відзначити, що соціальна значущість охорони праці, за свідченням науковців, полягає в охороні життя та збереженні здоров'я медичних працівників від можливих виробничих шкідливостей, збереженні їхньої працездатності та трудового довголіття, економічна значущість – у сприянні зростанню продуктивності праці медичних працівників та скорочення втрат робочого часу, правова значущість – у працевлаштуванні за здібностями та ступенем професійної

придатності з урахуванням шкідливих умов праці, важкості й напруженості трудового процесу, фізіологічних особливостей організму та особливостей стану здоров'я.

Не можна не відзначити і той факт, що сучасні заклади охорони здоров'я стали зонами підвищеного ризику, зумовленими впливом комплексу специфічних чинників у системі людина – середовище під час проведення лікувального процесу. А це визначає специфічність умов праці медичних працівників та якість внутрішньолікарняного середовища для пацієнтів.

У зв'язку з цим у закладах вищої медичної освіти пріоритетного значення набуває навчання студентів основам охорони праці у медичній галузі. Причому під охороною праці у закладах охорони здоров'я слід розуміти систему збереження здоров'я медичних працівників у процесі професійної діяльності. Отже, у центрі уваги навчальної дисципліни «Охорона праці у галузі» має бути комплекс правових соціально-економічних, організаційно-технічних, лікувально-профілактичних, гігієнічних та реабілітаційних заходів, реалізованих у кожному без винятку закладі охорони здоров'я.

Розгляду усіх вищезазначених питань і присвячено навчальний посібник «Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці у галузі», виданий 2019 року і рекомендований для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр медицини» професійної кваліфікації «Лікар» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» тощо.

Навчальний посібник підготовано колективом авторів у скла-

ді провідних фахівців з профілактичної медицини, які представляють Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, ВДНЗУ «Буковинський державний медичний університет», ДЗ «Дніпропетровська медична академія», Запорізький державний медичний університет, Івано-Франківський національний медичний університет та Харківський національний медичний університет. Його основні положення неодноразово обговорювалися на міжфакультетських нарадах фахівців, відповідальних за викладання навчальної дисципліни «Охорона праці у галузі» у закладах вищої медичної освіти МОЗ України.

Навчальне видання представлено на 224 сторінках та повною мірою відповідає провідним принципам Стандарту вищої освіти України підготовки спеціаліста галузі знань 22 «Охорона здоров'я», вимогам примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у закладах вищої медичної освіти МОЗ України та інших нормативних документів, адекватно враховує офіційні рекомендації щодо підготовки навчальних посібників.

Належить відзначити, що головною метою викладання навчальної дисципліни «Охорона праці у галузі» є формування у майбутніх фахівців знань, умінь і компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці у медичній галузі та створення сприятливих умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та нормативно-правовими актами.

Основним завданням є забезпечення збереження життя і здоров'я та формування високої працездатності медичних працівників на підставі застосування цілісної системи законодавчих, організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на профілактику виробничого травматизму, а також виникнення професійно-обумовлених захворювань.

Відповідно до навчального плану на вивчення дисципліни «Охорона праці у галузі» передбачено 90 годин (3,0 кредити ЕКТС), у тому числі 10 годин від-

Рецензія на навчальний посібник «Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці у медичній галузі»

(Автори: проф., академік НАМН України Яворовський О.П., проф. Паустовський Ю.О., проф. Никитюк О.А. та ін.; за редакцією проф., академіка НАМН України О.П. Яворовського та проф. І.В. Сергеті), який виданий 2019 року ТОВ «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина».

© Тарасюк В.С. СТАТТЯ, 2019.

ведено на проведення лекцій, які мають на меті систематизацію наукових знань з дисципліни та акцентування уваги студентської молоді на найскладніших і найактуальніших її питаннях, 50 годин – на організацію самостійної роботи студентів, 10 годин – на виконання індивідуальних завдань з метою поглиблення, узагальнення та закріплення отриманих знань і лише 20 годин – на проведення практичних занять, на яких має бути проведено детальний розгляд теоретичних і практичних положень навчальної дисципліни та сформовано вміння і навички щодо їх адекватного прикладного застосування. Такий підхід до організації навчального процесу зумовлює необхідність використання низки сучасних стандартизованих методик оцінювання рівня знань студентської молоді, передусім тестових завдань формату А5 та ситуаційних задач, призначених для здійснення ефективного контролю якості підготовки студентів з найактуальніших питань охорони праці медичних працівників.

Навчальний посібник, що рецензується, складається з передмови, 10 розділів-тем, які повною мірою відповідають розділам примірної навчальної програми з предмету, зокрема таких, як «Правові та організаційні основи охорони праці», «Організація охорони праці у медичних установах та закладах вищої медичної освіти», «Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці», «Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників», «Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників», «Нещасні випадки та аварії у закладах охорони здоров'я, їх розслідування та облік», «Гігієна та охорона праці у медичних закладах», «Охорона праці в окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я та закладів вищої медичної освіти», «Небезпечні інфекційні захворювання у роботі медичних працівників» і «Основи виробничої безпеки медичних працівників», а також списку літератури.

Основні положення теми «Правові та організаційні основи охорони праці» надають інформацію про те, що охорона праці являє собою систему заходів та засобів, які спрямовані на збереження життя, здо-

ров'я та високої працездатності людини у процесі виконання трудової діяльності. Причому забезпечення адекватної реалізації вимог з охорони праці медичних та фармацевтичних працівників базується на низці законодавчих, директивних і нормативно-технічних документів, які регламентують відносини між роботодавцями і працівниками у цій сфері.

Темою «Організація охорони праці у медичних установах та закладах вищої медичної освіти» визначено провідні положення законодавства України щодо створення служби охорони праці для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних та лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань або аварій під час виконання трудової діяльності.

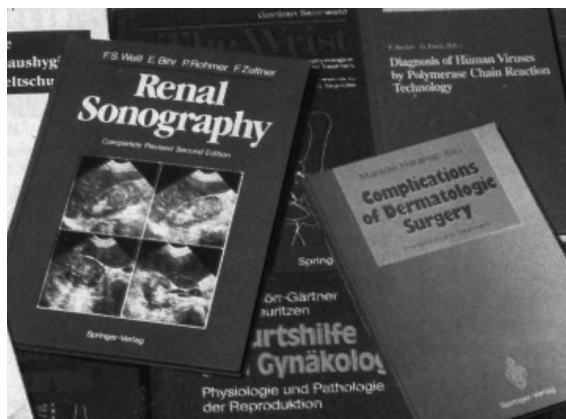
Надзвичайно важливі навчально-значущі поняття викладено у главі «Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці». Зокрема підкреслюється, що фізіологія праці являє собою галузь медичної науки і практики, яка вивчає особливості змін функціонального стану організму людини, що відбуваються під впливом виробничої діяльності. Отже, її метою є розробка та запровадження основ раціональної організації трудового процесу, режимів праці та відпочинку, заходів для оптимізації робочого місця, які забезпечують нормалізацію фізіологічних процесів, сприяють запобіганню виникненню втоми та підтримують високий рівень працездатності. Натомість гігієна праці становить галузь медичної науки і практики, яка вивчає вплив на здоров'я людини умов та чинників виробничого середовища і трудової діяльності. Тому пріоритетними завданнями гігієни праці потрібно

вважати розробку гігієнічних нормативів і рекомендацій з метою профілактики професійних отруєнь і захворювань, оптимізації умов праці, підвищення її ефективності, запобігання виникненню втоми і перевтоми.

У центрі теми «Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників» перебувають питання щодо класифікаційних ознак основних видів медичної діяльності та класифікації шкідливих і небезпечних факторів, властивих професійній діяльності представників основних професій охорони здоров'я.

Трудова діяльність медичних працівників пов'язана з впливом комплексу негативних виробничих чинників різного походження. Більше того, серед професій, які належать до форм інтелектуальної праці, робота медичного працівника вважається однією з найнебезпечніших, що потребує розробки, наукового обґрунтування та впровадження ефективних заходів її оздоровлення та надійної охорони праці, недопущення виникнення нещасних випадків і виробничого травматизму. Саме вирішення санітарно-гігієнічних, технічних, соціально-економічних та інших проблем у медичній галузі дозволяють суттєво знизити рівень виробничого травматизму і професійної захворюваності, підвищити ефективність праці та зберегти здоров'я медичних працівників. Цим питанням присвячені матеріали, викладені у двох наступних главах видання: «Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників» і «Нещасні випадки та аварії у закладах охорони здоров'я, їх розслідування та облік».

Водночас наступні дві теми навчального посібника «Гігієна та охорона праці у медичних закладах» і «Охорона праці в

РЕЦЕНЗІЯ

окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я та закладів вищої медичної освіти» визначають основні принципи і підходи до забезпечення безпеки у закладах охорони здоров'я, гігієнічні вимоги до проектування та будівництва закладів охорони здоров'я, особливості впливу шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища, що діють на медичних працівників у структурних підрозділах закладів охорони здоров'я, а також заходи та засоби, спрямовані на зменшення несприятливої дії виробничих чинників на організм медичного працівника в окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я.

Зрештою, у двох останніх главах навчального видання «Небезпечні інфекційні захворювання у роботі медичних працівників» і «Основи виробничої безпеки медичних працівників» розглядаються питання щодо визначення потенційно небезпечних біологічних чинників виробничого середовища, які можуть несприятливо впливати на організм працівників, умінь адекватно використовувати засоби індивідуального захисту для попередження потрапляння біологічного матеріалу від пацієнта до організму медичного працівника та організовувати заходи протидії поширенню інфекційних захворювань в умовах закладів охорони здоров'я, проводити екстрену постконтактну профілактику небезпечних інфекційних захворювань, обґрунтовувати та впроваджувати оздоровчі, санітарно-гігієнічні і санітарно-протиепідемічні заходи.

Отже, необхідно підкреслити, що зміст навчального посібника повно та всебічно відображає вимоги спеціальних компетенцій підготовки фахівців-медиків й чітко спрямований на досягнення програмних результатів навчання, передбачених навчальними документами другого магістерського рівня вищої освіти. Загалом навчальне ви-

дання містить понад 500 тестових та близько 200 ситуаційних завдань.

Навчальний посібник написаний у доступній для студентської молоді формі, лаконічно і цілісно.

Список літературних джерел надає достатньо повну інформацію щодо діючих правових та організаційно-правових документів, які регламентують санітарно-гігієнічні характеристики умов праці медичних працівників і виробничої безпеки в умовах закладів охорони здоров'я.

Заслужовує на схвалення і той факт, що подібне видання є першим виданням подібного змісту в Україні.

Таким чином, навчальний посібник «Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці у галузі» (Автори: проф., академік НАМН України Яворовський О.П., проф. Паустовський Ю.О., проф. Нікитюк О.А. та ін.; за редакцією професора, академіка НАМН України О.П. Яворовського та професора І.В. Сергеті) підготований відповідно до примірної навчальної програми з предмету, містить достатню інформаційне забезпечення процесу засвоєння навчального матеріалу студентами і забезпечує здійснення ефективного контролю якості підготовки, у повному обсязі відповідає сучасним вимогам до підготовки видань подібного змісту, отже, заслуговує на всебічне схвалення та може бути рекомендований до широкого використання як навчальний посібник для студентів закладів вищої медичної освіти. Незаперечним є й той факт, що видання буде корисним і для лікарів-інтернів, і для практичних лікарів, знайде достойне місце у структурі безперервного професійного розвитку сучасних медичних працівників.

ТАРАСЮК В.С.,
професор кафедри
медицини катастроф
та військової медицини
Вінницького
національного
медичного університету
імені М.І. Пирогова

ACTUAL AND TIMELY MONOGRAPH АКТУАЛЬНА І СВОЄЧАСНА МОНОГРАФІЯ

В останні роки різко загострилася проблема ендокринної патології, і одне з провідних місць тут посідає захворюваність на рак щитоподібної залози. Темпи зростання останньої є на сьогодні чи не найбільшими серед усіх нозологій. Безумовно, провідною у цьому процесі є роль екологічного чинника. Ось вже понад 30 років у численних наукових та публіцистичних працях висвітлюється патогенетична роль радіоактивного йоду. Не менш поширеними є наукові досягнення щодо внеску у захворюваність ендемічного фактора – йододефіциту.

Хоч якими б значними були вказані чинники, урахування тільки їх не може пояснити факт зростання захворюваності на рак ще з початку 40-х років минулого століття, з одного боку, як і факт наявності такого процесу на територіях, зовсім не пов'язаних ані з радіацією, ані з йододефіцитом, з іншого боку. Усе зазначене дає підстави передбачити, що проблема раку щитоподібної залози є багатофакторною.

Відповідно до цього поряд з загальноновизнаними чинниками (радіацією, йододефіцитом) мають діяти інші фактори.

Останнім часом це пов'язується з інтенсивним збільшенням в оточенні людини широкого кола хімічних речовин, що характеризуються як ендокринні дизраптори (руйнівники). Особливу небезпеку серед них являють собою пестициди, препарати побутової хімії та антропогенні речовини промислового походження.

З цих позицій монографія «Канцерогенні сполуки атмосферного повітря та рак щитоподібної залози», підготована групою авторів на чолі з професором І.О. Черниченком, є надзвичайно актуальною та своєчасною.

Рецензія на монографію
«Канцерогенні сполуки атмосферного повітря та рак щитоподібної залози». Автори: **І.О. Черниченко, О.М. Литвиченко, Н.В. Баленко, Л.С. Соверткова.**
За загальною редакцією
І.О. Черниченка.
К. : «Деркул». К.-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2018. 224 с.

© Хоменко І.М. СТАТТЯ, 2019.